

Interjú

ÓEGYIPTOM TITKAI – A MAGYAR EGYIPTOLÓGIA

Az ELTE BTK Egyiptológiai Tanszékének ásatásait Bács Tamás habilitált egyetemi docens, a tanszék vezetője irányítja, aki 2016 nyarán ismét a helyszínen folytatta a munkát. A egyiptológusok az ókori Théba nekropoliszában Hatsepszut királynő korának egyik legbefolyásosabb személyisége sírkápolnáját tárják fel. Bács Tamást a legújabb kutatásokról és a magyar egyiptológia hagyományainak folytatásáról kérdezte Sipos Júlia

2015 őszén, amikor Egyiptomban volt módja dolgozni, vajon milyen biztonsági feltételek között folyt a régészek, egyiptológusok kutatómunkája? Azért is érdekes ez, mert ma is, miközben a térség feszültségeiről naponta hallunk híreket, folyamatosan dolgozik egy nemzetközi tudományos csapat.

A térségben Egyiptom, belső feszültségei ellenére is az egyik olyan ország, amelyikben relatíve nyugalom van. Ez annak köszönhető, hogy az egyiptomi kormányzat számára ez létfontosságú, hiszen a biztonság érzetének hiányában elmaradnak a turisták, az általuk generált bevétel viszont nélkülözhetetlen Egyiptom gazdasága számára. A turizmus az ország társadalmának majd minden rétegét érinti ilyen vagy olyan formában.

Egyiptomban mindenkor számos tudományos kutató, kutatócsoport dolgozik, s mindezt az egyiptomiak többségének szimpátiájától kísérve, mondhatni, az ottani mindennapok részeként. Ha létezik veszély az nem a lelőhelyekhez közel élők, esetleg a kutatásokban részt vevők vagy abban dolgozók részéről, hanem kívülről fenyegethet, amire a turistákat ért támadások akár Egyiptomban, akár máshol is kellő bizonyítékot szolgáltatnak. A terepen dolgozó egyiptológusok számára éppen ezért nemcsak a megszokott rendfenntartói jelenlét, de a helyi beágyazottságuk által megteremtett kapcsolatok is azt jelentik, hogy nyugodtan dolgozhatnak.

Mik az előzményei ennek a kutatásnak? Hogyan illeszkedik ez a magyar egyiptológia hagyományába, kontinuitásába, amelynek Kákósy László professzor volt a letéteményese?

A magyarországi egyiptológia, amely oktatásának százéves évfordulóját 2010-ben ünnepeltük, belső fejlődésének egyik kiemelkedően fontos állomását jelentette az 1983-ban Kákósy László akadémikus által évtizedes küzdelmek után megkezdett egyiptomi helyszíni kutatás. Tudománystratégiai szempontból ugyanis ez által válhatott teljes körűvé a honi egyiptológia csatlakozása a nemzetközi gyakorlathoz,

azaz ez alapozhatta meg az egyetemi oktatás és kutatás, múzeumi gyűjteményben folyó itthoni kutatómunka mellett hosszú távú tudományos jelenlétünket Egyiptomban. Ráadásul nem rendelkezvén az erre mégoly fogadókéss Egyiptomban a kutatások céljából létrehozott intézeti háttérrel (mint például mások mellett térségünkben a csehek és lengyelek) vagy más állandó tudományos bázissal a helyszínen, a meginduló ásatás egy ilyen megteremtésének reményét is magában hordozta. Annál is inkább, mert előtte és azóta is bebizonyosodott Egyiptom és feltételezem, mások esetében is, hogy az országok közötti politikai, kulturális vagy egyéb kapcsolatok fenntartásának egyik legszilárdabb alapját jelenthetik a tudományosok.

A *Dzsebutimesz*-sírban folyó ásatás sikere és eredményei révén a 90-es évek első felében kerülhetett sor ezután az ELTE Egyiptológiai Tanszékének szervezésében a magyar kutatások hosszabb távra való megtervezésére és bővítésére. Ez egyben a mindenkori tanszékvezetőre ruházta azt a felelősséget és kötelességet is, hogy ennek megszervezését irányítsa és felügyelje, valamint vezető kutatóként pályázatokon vegyen részt.

Az 1995/96-ra megfogalmazódó program mára három alprojektet, három lényegében önálló ásatást foglal magában (közülük egyet, bevonva így ezen intézményt is, a Károli Gáspár Református Egyetem munkatársa vezet). Mostanra elért tudományos pozíciókra jellemző, hogy 2009-ben az Egyiptomi Arab Köztársaság Régészeti Minisztériumával (*Ministry of State for Antiquities*) közösen rendezhettünk meg egy kiállítást, amely a 1983 óta végzett régészeti munkálatok eredményeit tárta a látogatók elé Kairóban, a legnagyobb és legkiválóbb egyiptológiai gyűjteményeknek otthont adó Egyiptomi Múzeumban.

Most mit végeztek, milyen eredményekről tud beszámolni?

Régészeti feltárás a szezon során egy ásatási helyszínen folyt: Hatsepszut királynő uralma idején az Amun-főpapi funkciót betöltő Hapuszeneb monumentális sziklasírjában és ennek előudvarán (TT 67). A gurnai Sheikh Abd el-Gurna nevű dombon elhelyezkedő sziklakápolnát az elmúlt évszázadban többször megtisztították már a benne felgyülemlt törmeléktől, tavalyi (2014) munkánk során így csak minimális feltárássra volt mód és szükség. Ennek ellenére két, eddig a szakirodalom által nem ismert akna létét sikerült megállapítani, feltárássuk erre a szezonra maradt.

A szezon első felében az előudvar északi kerítőfalát tártuk fel a korábbi ásatások által itt hagyott hatalmas hányóig. Itt, ezen a részen is sikerült az eredeti vályogtéglá falazás maradványait megfigyelni. Habár a teljes előudvart nincs mód feltárni, a mostani ásatás ennek ellenére lehetővé tette az udvar eredeti formájának megértését.

A sírkápolna kereszttermében elhelyezkedő két akna feltárása sírkamráik megtalálásáig folytatódhatott, maguknak a sírkamráknak a feltárássára a bennük lévő törmelék mennyisége miatt nem volt lehetséges. A két, egyenként 4,35 illetve 3,80 méter mély akna kitisztítása során, tükrözve, hogy az itt lévő törmelék visszatöltésből származik, elsősorban a kora-Újbirodalomra jellemző kerámiát, sírrablók által szétdarabolt, a III. Átmeneti és Késő korra keltezhető múmiatöredékeket és mellékettöredékeiket, továbbá a helyszíni későantik fázisából származó anyagot, köztük kopt osztrakon¹- és papirusztöredékeket tártunk fel és dokumentáltunk.

¹ Írást hordozó cserépdarab.

Milyen esélyekkel bír a helyszínen a magyar egyptológia, amikor nálunk jóval tehetősebb országok és médiacégek finanszíroznak ott kutatásokat, hiszen az egyiptomi hatóságok az ott folyó tudományos munkát régóta üzletként értelmezik?

A magyar egyptológia pozíciói, egyiptomi beágyazottsága igen jónak mondható, amelyet az 1983 óta folyó helyszíni kutatások csak tovább erősítettek. Tudományos céljaink, feladataink meghatározását persze a realitásokhoz, elsősorban az anyagi lehetőségekhez kellett mindig is igazítani. Ez a legtöbb esetben nem jelentett, nem jelenthetett rossz kompromisszumot vagy a kutatások tudományos színvonalának bármilyen csorbítását, ez egyszerűen elképzelhetetlen.

Az egyiptomi jelenlétünket jelentő, évente húsz-harminc helyszíni munkanapra tervezhető ásatási szezonjaink anyagi hátterét nem könnyű biztosítani, hiszen egyetlen tudománytámogatási rendszerbe sem illettünk/illünk bele, lévén, hogy külföldön végezzük munkánkat. Lényegében a kezdetektől fogva az OTKA jelentette szinte az egyetlen olyan intézményt, amelyhez komoly támogatásért fordulhattunk, és ez tette lehetővé, hogy állandó tudományos színvonal mellett majd harminc évig ezt folytathassuk. Hozzá kell azt is tennem, hogy ha változó módon és összegekkel is, de a kulturális kormányzatok is mindig támogattak eddig minket (kiegészítő jelleggel természetesen).

Az egyptológia mindig is közkedvelt célirány volt a fiatalok között. Van-e elég felkészült jelentkező, és milyen feltételek között tudják

átadni a tudást a jövő kutatóinak? Hogyan látja a hazai tudományos „utánpótlást”?

Az ókori Egyiptom kulturális hagyatéka mindig is nagy hatást gyakorolt a vele találkozóra. Igaz volt ez az ókori *Mediterráneum* más lakóira, s érezhetően igaz mai világunkban is. Az ezzel foglalkozó tudomány, az egyptológia sem kevésbé vonzó. Így nem véletlen a nagy érdeklődés sem, ami évek, évtizedek óta sok tehetséges fiatalat vonz az egyetem egyptológiai szakára, hogy itt kaphassák meg azt a bevezetést, amellyel ezt a tudományt azután művelni lesznek képesek.

A szakra bekerülők hamar szembesülnek azzal is, hogy az egyptológia erőteljesen kompetitív környezetben létezik; sok magasan képzett jelölt verseng kevés hazai és külföldi álláslehetőségért. Világszerte szűkebb, tudományos értelemben két életpályát kínál az egyptológiai végzettség: az egyetemi oktatóé/kutatóé és a múzeumi kurátoré (természetesen olyan múzeumban, amelyik rendelkezik egyiptomi gyűjteménnyel, mint például nálunk a Szépművészeti Múzeum). Ez a szembesülés egyeseket eltántorít, másokban viszont nagyobb elszántságot ébreszt s erőfeszítéseik megsokszorozását. Hogy végül gyakorló lesznek-e a szakmának vagy más területekre váltanak, arról ma leginkább külső körülmények döntenek. Nálunk kapott képzettségük alapján viszont a tehetséges és kitartó fiatalok bárhol meg tudják állni helyüket, amit több példa is bizonyít.

Kulcsszavak: régészet, Egyiptom, Kákósy László, új feltárás

A jövő tudósai

Tisztelt Olvasó!

Előző cikkünkben hátrányos helyzetű fiatalok integrálásával foglalkoztunk. E cikkünkben visszatérünk az egyetemekhez. A cikk bemutatja, hogy a BME Tehetség Tanácsa milyen módszerekkel, programokkal támogatja a középiskolás diákoktól a doktoranduszokig a tehetségeket.

TÖRÖDÉS TALENTUMAINKKAL – A BME TEHETSÉGSEGÍTŐ TANÁCSÁNAK MUNKÁJÁRÓL

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Magyarország legerősebb felsőoktatási intézménye a műszaki tudományokban, továbbá a természettudományok és a gazdaságtudományok egyes területein. Az egyetem az elmúlt években a nemzetközi rangsorokban is előkelő helyen szerepelt (URL1).

Jelenleg nyolc képzési területen, húsz alap-, egy osztatlan és negyvenkét mesterképzési szakon, továbbá tizenhárom doktori iskolában, valamint az aktuális igényekhez illeszkedően több továbbképzési szakon kínál a nagy létszámú hallgatószám igényeinek megfelelő oktatási programokat, de emellett ezen túl jelentős figyelmet fordít az elitképzésre is. Ez abból a felismerésből fakad, hogy az ország leendő tudományos-műszaki vezetőrétegének kialakítása, kiművelése a jövő szempontjából meghatározó jelentőségű feladat. Az elitképzés természetes módon kapcsolódik a BME kutatóegyetemi arculatához,

Kérjük, ha a nők tudományban betöltött helyzetével vagy az ifjú kutatókkal kapcsolatos témában bármilyen vitázó megjegyzése, javaslatja lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Kiss Ritát az alábbi e-mail címen.

Kiss Rita

az MTA doktora, BME Mechatronika, Optika, Gépészeti Informatika Tanszék
rikiss@mail.bme.hu

vezető hazai innovációs központ jellegéhez, és ahhoz a törekvéshez, hogy erős nemzetközi beágyazottságú elitegyetemmé váljon.

Az egyetemi tehetségsegítés folyamatában újra fel kell ismernünk a már azonosított tehetségeket, de meg kell találnunk azokat is, akik később, az egyetemi évek alatt kapnak szárnyra. A kevesebb hallgatót szolgáló, mára hagyományosnak mondható formák mellett ki kell dolgoznunk a nagyobb létszámhoz és az ezzel járó megváltozott körülményekhez igazodó módszereket is.

Előzmények

Egyetemünk a tehetséggondozásban gazdag hagyományokkal rendelkezik. Sokat teszünk azért, hogy minden hallgató a tehetségének és szorgalmának megfelelő, lehető legmagasabb képzettségi szintre jusson. Folyamatosan részt veszünk a mérnöki, gazdasági és természettudományok népszerűsítésében: a társadalom ismereteinek szélesítésében, a környezettudatos gondolkodás fejlesztésében, a tudományos kutatás és a technológiai innováció eredményeinek közérthető megjelenítésében,